

Cel szczegółowy 2.1: Wspieranie transformacji energetycznej dla neutralności klimatycznej

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

W Europie Środkowej wiele regionów pozostaje wciąż uzależnionych w dużym stopniu od paliw kopalnych, w związku z czym emisje gazów cieplarnianych na ich obszarach przekraczają średnią wartość w UE. Stwierdza się znaczące rozbieżności pod względem wydajności energetycznej na poziomie regionalnym, a także pod względem wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, co utrudnia realizację celów polityki energetycznej UE i celów klimatycznych Europejskiego Zielonego Ładu. Aby osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 roku, Europa Środkowa musi przekształcić swój system energetyczny. Kwestia ta jest przedmiotem kilku polityk związanych z klimatem, między innymi unijnej strategii wodorowej, która promuje produkcję czystego wodoru.

Poprawa efektywności energetycznej może również przynieść wyraźne korzyści gospodarcze. Wobec powyższego regiony i miasta powinny intensyfikować swoje wysiłki i doskonalić polityki dotyczące zagadnień energetycznych we wszystkich sektorach, w tym w przemyśle i mieszkalnictwie. Produkcja energii odnawialnej może również oferować nowe możliwości rozwoju dla obszarów wiejskich i peryferyjnych. Współpraca transnarodowa ma odgrywać najważniejszą rolę w celu zapewnienia wsparcia i koordynacji przemian społeczno-gospodarczych na rzecz przejścia do neutralnej pod względem klimatycznym Europy Środkowej.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego wsparcie z programu Interreg Europa Środkowa będzie przyznawane na współpracę transnarodową ukierunkowaną na poprawę efektywności energetycznej i zrównoważonego wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych na całym obszarze objętym programem. Dopuszczalne działania z zakresu współpracy obejmują opracowanie i realizację strategii i planów działania, narzędzi, szkoleń, działań pilotażowych i powiązanych. Działania powinny służyć doskonaleniu polityk z zakresu energetyki, zwiększaniu zdolności i wsparciu regionów i miast Europy Środkowej w procesie wdrażania przystępnych cenowo rozwiązań zrównoważonej energetyki, które będą odpowiadać istniejącym w nich uwarunkowaniom terytorialnym.

Działania związane z promowaniem produkcji energii odnawialnej powinny w szczególności uwzględniać ich wkład w politykę neutralności klimatycznej i potencjalne oddziaływanie na środowisko, np. na różnorodność biologiczną, gatunki i siedliska Natura 2000, hydromorfologię, wykorzystanie wody, hałas, wibracje i oddziaływanie elektromagnetyczne, jak również ochronę krajobrazu kulturowego i specyficzne problemy regionalne, o których mowa w odpowiednich konwencjach międzynarodowych (np. Konwencja Alpejska).

Ponadto w stosownych przypadkach należy rozważyć rozwiązania o obiegu zamkniętym, wykorzystanie i ponowne wykorzystanie zrównoważonych materiałów oraz integrację rozwiązań opartych na naturze.

Konkretyzując, program będzie finansował działania, których celem będzie poprawa sytuacji w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Inteligentna integracja rozwiązań neutralnych pod względem emisji dwutlenku węgla w różnych sektorach
- Odnawialne źródła energii
- Efektywność energetyczna budynków i infrastruktury publicznej
- Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych w przemyśle i innych sektorach
- Planowanie energetyczne na szczeblu lokalnym i regionalnym
- Zarządzanie popytem na energię i zmiana zachowań
- Systemy finansowania inwestycji w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej
- Ubóstwo energetyczne

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Wspieranie rozwoju spójnych ram politycznych na poziomie lokalnym i regionalnym w celu przejścia na gospodarkę i społeczeństwo neutralne klimatycznie w Europie Środkowej
- Zwiększanie zdolności odpowiednich interesariuszy oraz wspieranie wymiany wiedzy i dobrych praktyk w zakresie łagodzenia zmian klimatycznych na szczeblu lokalnym i regionalnym, zwłaszcza między regionami o podobnych cechach terytorialnych w odniesieniu do praktycznej realizacji planów działań na rzecz klimatu
- Wspieranie efektywnych pod względem kosztów środków i działań pilotażowych, które zwiększają efektywność energetyczną i poprawiają integrację zrównoważonych odnawialnych źródeł energii w MŚP i w różnych sektorach (np. w sektorze budowlanym, przemyśle, rolnictwie, leśnictwie)
- Wdrażanie działań pilotażowych w celu testowania innowacyjnych i neutralnych dla klimatu rozwiązań poprzez np. podejmowanie i wykorzystywanie wyników badań i rozwoju w zakresie efektywnej energetycznie renowacji oraz ogrzewaniu i chłodzeniu budynków (w tym budynków dziedzictwa kulturowego)
- Opracowywanie i wdrażanie koncepcji inteligentnych miast i inteligentnych regionów, w tym poprawa efektywności energetycznej lokalnych sieci ciepłowniczych, w celu wspierania społeczeństw i terytoriów neutralnych pod względem emisji dwutlenku węgla
- Działania pilotażowe w zakresie testowania produkcji zdecentralizowanej energii odnawialnej oraz wspieranie wzmocnienia pozycji konsumentów i społeczności korzystających z energii odnawialnej, zwłaszcza na obszarach wiejskich, z uwzględnieniem na przykład zrównoważonego zarządzania wycofanymi z eksploatacji panelami słonecznymi

- Poprawa zarządzania zapotrzebowaniem na energię i wspieranie zmian zachowań konsumentów w celu zmniejszenia zużycia energii oraz wspieranie zrównoważonego i efektywnego pod względem zasobów korzystania z energii
- Wspieranie produkcji i wykorzystania zaawansowanych biopaliw, w szczególności biopaliw drugiej (produkowanych z upraw niespożywczych, takich jak biopaliwa celulozowe i biomasa odpadowa) i trzeciej generacji (biomasa z alg)
- Wspieranie polityki i strategii mających na celu przezwyciężenie barier we wprowadzaniu rozwiązań w zakresie wychwytywania, wykorzystywania i składowania dwutlenku węgla w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych
- Opracowanie i wprowadzenie nowych lub ulepszonych systemów zachęt, które skłonią do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych ze źródeł przemysłowych na poziomie lokalnym i regionalnym oraz wzmocnią zrównoważone wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (w tym wodoru) i rozwiązań w zakresie magazynowania energii
- Wspieranie wprowadzania korporacyjnych celów w zakresie łagodzenia zmian klimatycznych i włączania ich do istniejących narzędzi zarządzania przedsiębiorstwem (np. analityki) oraz procesu podejmowania decyzji (np. na etapie rozwoju produktu)
- Zachęcanie do inwestycji, w szczególności funduszy prywatnych, w celu wdrożenia środków efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w różnych sektorach, w tym w sektorze przemysłowym, usługowym i mieszkaniowym
- Wspieranie gromadzenia zintegrowanych danych dotyczących zarządzania energią oraz interoperacyjności danych dzięki technologiom cyfrowym, a także koordynacja standardów i aspektów regulacyjnych

W ramach działań należy dążyć do synergii z innymi instrumentami europejskimi, w szczególności związanymi z Zielonym Ładem. Należy opierać się na wynikach badań i innowacyjnych technologiach opracowanych w ramach programów takich jak Horyzont Europa, LIFE itp. oraz stymulować inwestycje w infrastrukturę za pośrednictwem sektora prywatnego i unijnych instrumentów finansowych, takich jak np. krajowe i regionalne programy EFRR, instrument „Łącząc Europę” (CEF), InvestEU, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji lub EBI. W stosownych przypadkach należy również rozważyć synergie i komplementarność z EFS+, np. w związku z rozwojem zielonych umiejętności i zielonych miejsc pracy, oraz z EFRROW w odniesieniu do zwiększenia efektywności wykorzystania energii w rolnictwie.

Ponadto działania powinny uwzględniać plany działań strategii makroregionalnych, a także odpowiednie inicjatywy UE i KE, takie jak łączność energetyczna w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej (CESEC), Porozumienie Zielonych Miast i Porozumienie Burmistrzów na rzecz Klimatu i Energii oraz Agenda Miejska UE. Zachęca się również do udziału w już istniejących regionalnych forach współpracy na rzecz zarządzania unią energetyczną oraz do przyłączenia się do dialogu energetycznego dotyczącego optymalizacji polityki energetycznej i klimatycznej.

Planowane rezultaty

Działania w ramach współpracy transnarodowej przyczynią się do zwiększenia zdolności regionów i miast Europy Środkowej w celu realizacji polityk zwiększania efektywności energetycznej i działań w różnych sektorach. Działania pilotażowe potwierdzą wykonalność rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, które będą przyczyniać się do zmiany sposobu postępowania, znoszenia barier i wykorzystania dalszych inwestycji na rzecz ich wdrożenia na szeroką skalę w Europie Środkowej. Doprowadzą w końcu do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych na rzecz osiągnięcia neutralności pod względem efektu cieplarnianego i będą przyczyniać się do łagodzenia zmian klimatu.